

**Предложени модел
упитника у сврху
израде процене
утицаја на заштиту
података о личности
у процесу припреме
прописа**

Ауторке:

Невена Рузић и Ана Тоскић Цветиновић

2024.

Увод

Потреба за израдом процене утицаја радњи обраде података на заштиту података о личности везује се за поједине основе обраде података, оне када је сврха обраде део законодавног процеса. Тако, ова процена се спроводи када је обрада података неопходна у циљу обављања послова у јавном интересу или извршења законом прописаних овлашћења руковоаца. Пример за потребу израде процене јесте успостављање неког централизованог система обраде података, односно регистра који се односи на целокупно становништво, или појединачну групу, као што су власници непокретности, ученици, особе са инвалидитетом. Даље, процена утицаја у процесу израда прописа биће примерена и у случајевима да је обрада неопходна у циљу поштовања правних обавеза руковоаца, без обзира да ли је руковалац из јавног или приватног сектора. Пример би био утврђивање обавезе послодаваца да примењују позитивну дискриминацију приликом запошљавања, или обавезу организатора спортских догађаја да воде евиденцију о купцима или гледаоцима догађаја.

Процену утицаја радњи обраде података на заштиту података на законодавном нивоу треба одвојити од процене утицаја радњи обраде података на заштиту података на нивоу, примера ради, сегментираним спровођења законских одредаба. Идеално, процена утицаја у поступку припреме прописа служиће за подстицање јавне и стручне расправе о прихватљивости одређених мера у друштву. Циљ је да се, укључујући различите актере, непристрасно процене неопходност и сразмерност радњи обраде али и саме обраде, и да се процене ризици као и мере којима би они могли да се умање. Оваква процена, баш као и у случају уобичајене процене утицаја радњи обраде на заштиту података (попут уградње програма или уређаја за праћење кретања лица), може довести и до преиспитивања, па и до одустајања од претходно предвиђене обраде или радњи обраде. На крају треба истаћи да су могући случајеви у којима ће поред процене утицаја у поступку припреме прописа бити неопходна процена утицаја приликом одлуке о начину обраде, односно избору радње, а посебно уколико је реч о употреби напредних технологија.

Имајући у виду да и процена утицаја у поступку припреме прописа садржи обавезне елементе прописане Законом о заштити података о личности, и овим актом се утврђују ризици по права и слободе лица. Право на приватност и право на заштиту података о личности само су нека од права која треба узети у обзир. Даље, и ова процена треба да садржи мере којима би се утицало на умањење ризика. То уједно значи да би законски акт, по правилу, требало да буде праћен подзаконским актима којима ће бити адресиране мере безбедности – техничке, кадровске и организационе. С тим у вези, истовремено са припремом одредаба закона би требало припремати, или макар имати у виду, припрему подзаконских аката.

Циљ овог модела је да се предложи поједини аспекти различитих обрада података које треба узети у обзир. Овим моделом никако се не задире у обавезе израде појединачних аката прописаних другим законима и прописима, као што је то случај са анализом ефеката у складу са Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа, и садржају појединачних докумената јавних политика.

Предлог за образац модела упитника

Предложени модел служи као помоћни алат приликом утврђивања неопходности или факултативности спровођења процене утицаја на заштиту података и процену усклађености намераваног прописа са начелима и одредбама Закона о заштити података о личности.

Овај модел подељен је на два основна дела и закључак:

Део А односи се на питања да ли је процена утицаја обраде на заштиту података о личности потребна, да ли је обавезна или пожељна. Овај део служи да законописци утврде да ли ће упоредо припремати процену утицаја која би, у случају да је потребна, могла да помогне да се одредбе боље прилагоде потребама друштва, а ризик по права и слободе избегне или смањи на најмању могућу меру.

Део Б односи се на обавезне делове акта у складу са Законом о заштити података о личности.

Према члану 54 ст. 6 Закона, процена утицаја најмање мора да садржи:

- 1) свеобухватан опис предвиђених радњи обраде и сврху обраде;
- 2) процену неопходности и сразмерности вршења радњи обраде у односу на сврху обраде;
- 3) процену ризика за права и слободе лица на које се подаци односе;
- 4) опис мера које се намеравају предузети у односу на постојање ризика, укључујући механизме заштите, као и техничке, организационе и кадровске мере у циљу заштите података о личности и обезбеђивања доказа о поштовању одредби Закона, узимајући у обзир права и легитимне интересе лица на које се подаци односе и других лица.

Улога Лица за заштиту података и лица на која се подаци односе

Поред обавезних елемената, коначни акт треба да садржи и мишљења лица за заштиту података о личности (чл. 54 ст. 3), као и лица на које се подаци односе или њихових представника. Обе ове обавезе односе се превасходно на руковоаоца.

Ипак, орган власти у чијем је делокругу припрема прописа чија примена значи обраду података о личности, није нужно руковалац подацима чија се обрада уређује. Наиме, може се замислити да орган који припрема неки пропис, примера ради надлежно министарство, није уједно и руковалац подацима, већ су то други органи власти или чак друга лица која не потпадају под дефиницију органа власти из Закона о заштити података о личности.

У вези са мишљењем лица за заштиту података о личности, није јасно да ли би била обавеза тражења мишљења лица за заштиту података о личности код органа власти које припрема

пропис, или органа власти који би према предложеним одредбама био руковалац података, или неког другог лица, или чак свих учесника у припреми прописа. Ипак, у недостатку додатних одредби и смерница, потребно је претпоставити да је неопходно да се тражи мишљење макар лица органа власти у чијем делокругу је припрема предметног прописа. Додатно, у случајевима прописивања централизованих регистара, потребно би било тражити и мишљења лица за заштиту података о личности органа власти којем је овим предлозима додељена улога руковоаоца подацима.

Додатно, Закон о заштити података о личности не прописује детаљне обавезе лица за заштиту података у процесу израде процене утицаја у току припреме прописа. Ипак, узимајући у обзир обавезу израде процене утицаја, могуће ризике по права и слободе лица, требало би да се лице за заштиту података консултује у вези са следећим питањима:

- ▶ Да ли је неопходно спровођење процене утицаја;
- ▶ Да ли процену треба спровести коришћењем интерних капацитета руковоаоца/предлагача прописа или ангажовањем спољних сарадника;
- ▶ Да ли је процена адекватно спроведена;
- ▶ Коментар на исход процене и мишљење Лица о томе да ли треба прописати обраду података.

Уколико, и поред негативног мишљења Лица заштиту података, руковалац, односно предлагач прописа одлучи да уреди радњу обраде, у Процени утицаја треба да образложи свој став.

У погледу мишљења лица на које се подаци односе, односно њихових представника, Закон о заштити података о личности не прецизира у којим ситуацијама је овај корак потребно спровести, као ни да ли се он нужно спроводи у току израде нацрта прописа, или га је могуће спровести и у фази јавне расправе (за шта, по мишљењу ауторки, нема правних препрека).

У сваком случају, а у складу са начелом транспарентности обраде, те рада органа власти уопште, препорука је да се овај корак у процесу израде прописа спроведе када год је то могуће. На овај начин, руковалац ће боље проценити утицај радњи обраде које планира да спроведе, а уједно и информисати лица на која се подаци односе о планираној обради. Укључивање лица на која се подаци односе или њихових представника може се обезбедити кроз спровођење анкета, организацију фокус група са представницима лица на која се подаци односе, организацију састанака са лицима на која се подаци односе, односно представницима удружења која окупљају или заступају интересе лица на која се подаци односе, или сличне активности.

Као и у случају мишљења лица за заштиту података, руковалац треба да документује у процени утицаја и мишљење лица на која се подаци односе, односно њихових представника. Уколико одлучи да поступи супротно овом мишљењу, у процени мора навести и образложити своје разлоге. Исто важи и за случај да руковалац не спроведе консултације са лицима на која се подаци односе, тј. њиховим представницима.

Део А

Утврђивање неопходности процене утицаја

А1	Да ли је процена утицаја обавезна или пожељна?	ДА/НЕ
1.	Да ли се разматраним прописом уводи нова обрада података?	
2.	Уколико је реч о постојећој обради, да ли је она у складу са Законом о заштити података о личности? (примера ради, утврдити када је пропис усвојен, да ли постоји мишљење Повереника на нацрт прописа и сл.)	
3.	Да ли је пре разматраних измена и допуна била спроведена процена утицаја важећег прописа?	
4.	Да ли ће се у радњама обраде у вези са спровођењем разматраног прописа примењивати нове технологије?	
5.	Да ли увођење разматраног прописа изазива висок ризик у погледу остваривања права и слобода физичких лица?	
6.	Да ли разматрани пропис резултује обрадом података која се може подвести под чл. 54 ст. 4 Закона о заштити података о личности?	
7.	Да ли разматрани пропис резултује обрадом података која се може подвести под неку од радњи обрада обухваћене Одлуком о листи врста радњи обраде података о личности за које се мора извршити процена утицаја на заштиту података о личности и тражити мишљење Повереника („Сл. гласник РС“, бр. 45/19 и 120/20)?	

A2	Врсте/критеријуми за радње обраде за које је потребна процена	ДА/НЕ
1.	Да ли разматрани пропис предвиђа:	
1.1	Оцену или процену, укључујући и израду профила и предвиђање (анализу понашања) за сврхе које могу да доведу до штетних правних, физичких, финансијских или других последица по физичка лица?	
1.2	Аутоматизовано одлучивање са правним, финансијским или сличним значајним последицама по физичка лица?	
1.3	Обраду посебних врста података о личности или у вези са кривичним пресудама, кажњивим делима или мера безбедности?	
1.4	Обраду биометријских података у случајевима да је једини циљ идентификација неког физичког лица или контрола приступа одређеном простору, односно просторима?	
1.5	Обраду генетских података?	
1.6	Систематско, масовно праћење места која су доступна јавности уз коришћење елемената који препознају карактеристике или својства објеката који улазе у праћени простор?	
1.7	Обраду великог обима података?	
1.8	Обраду података о локацији лица?	
1.9	Поређења, евалуације или закључке засноване на анализи података добијених из различитих извора?	
1.10	Обраду података о физичким лицима од које ће зависити могућност ових лица да буду одабрани или да буду корисници услуга субјеката или лица са надзорним овлашћењима или овлашћењима за евалуацију?	
1.11	Иновативну употребу/примену технолошких или ИТ решења?	
2.	Да ли обрада сама по себи спречава да лица на које се подаци односе реализују неко право или добију неку услугу или уговор?	
A3	Навести уопште сврху разматраног прописа и сврху обраде података, као и радње обраде.	

Део Б

Процена утицаја на заштиту података о личности у вези са увођењем или изменом обраде података у погледу спровођења предложених прописа

Б1 – Свеобухватни опис предвиђених радњи обраде и сврха обраде

1. Описати сврху обраде:

(Шта је намера обраде? Која је корист обраде за друштво, групу и појединца? Да ли је сврха адекватно описана у предложеним одредбама? Да ли постоји више сврха обраде података? Уколико постоје, описати сваку понаособ.)

2. Описати укратко обраду:

(Како ће се подаци прикупљати, користити, чувати и брисати? Ко је извор података? Да ли је одређен обрађивач података? Да ли ће се подаци делити с другим органима власти, односно другим руковооцима или обрађивачима? Уколико да, по ком основу? Да ли за поједине врсте обраде постоји претпоставка да могу проузроковати висок ризик?)

3. Описати обим обраде:

(Да ли се обрада односи на целокупно друштво? Да ли се односи на све припаднике одређене групе, нпр. националне мањине, примаоце социјалне помоћи, представнике одређене професије и сл? Да ли је реч о рањивим категоријама лица, нпр. малолетним лицима, старим лицима, жртвама трговине људима и сл? Која је природа података? Да ли се обрада односи на посебну врсту података, односно податке који се односе на кривичне пресуде, кажњива дела и мере безбедности? Да ли се подаци прикупљају континуирано? Колико дуго се чувају?)

4. Описати услове обраде?

(Описати однос руковооца подацима и лица на које се подаци односе. Да ли појединац има контролу над обрадом, и, уколико да, какву? Уколико је иста или слична обрада постојала, да ли је било приговора, критика с тим у вези? Посебно описати уколико је обрада оспоравана у јавности.)

Б2 – Процена неопходности и сразмерности вршења радњи обраде

1. Да ли намеравана обрада заиста доприноси остварењу сврхе обраде и на који конкретно начин?

2. Да ли се сврха обраде може постићи и без намераване обраде?

(Уколико је оцена да то није могуће, потребно је образложити разлоге, навести конкретне последице које би наступиле уколико би обрада изостала, као и циљеве који не би били остварени.)

3. Да ли се иста сврха може остварити на мање инвазиван начин по приватност и друга права и слободе физичких лица (нпр. употребом мањег обима података, или друге врсте података, мање инвазивним начином обраде и сл?)

(Уколико је оцена да то није могуће, потребно је образложити разлоге.)

4. Да ли руковалац може самостално да спроведе обраду или ће бити потребно ангажовање обрађивача?

(Уколико је оцена да је обрађивач неопходан, навести да ли постоје мере за адекватан избор обрађивача.)

5. Да ли се обрада подразумева изношење података из Републике Србије?

(Уколико ће се подаци износити из Републике Србије навести у коју државу/територију ће се подаци износити, по ком правном основу, као и да ли ће, и које, додатне мере заштите бити спроведене.)

Б3 – Процена ризика за права и слободe лица на које се подаци односе

Напомена 1: Закон о заштити података о личности не одређује начин вршења процене ризика, тако да је избор методологије на ономе ко спроводи процену.

Напомена 2: Као користан алат, може се користити ISO 31000 – међународни стандард за управљање ризицима који обезбеђује свеобухватне смернице и принципе у идентификацији, анализи и процени ризика. Важно је нагласити да се овај стандард тиче и процене ризика за репутацију организације, а што није предмет ове процене. Такође, могу се користити Смернице за израду процене утицаја обраде на заштиту података о личности у обиму који је примењив.

Напомена 3: Методологија израде процене ризика треба да буде одређена и доступна ради, између осталог, евентуалне процене Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

Напомена 4: Ризици за права и слободe лица односе се на различита права и слободe, укључујући и опште правило забране дискриминације.

Напомена 5: Вероватноћа може да се изрази квантитативно и квалитативно и тиче се могућности да се неки догађај деси. Важно је дефинисати узрок.

Напомена 6: Последица се односи на штету и може да се изрази квантитативно и квалитативно. Такође може да има каскадне или кумулативне ефекте.

Опис ризика			
(навести све ризике, као и њихове могуће изворе и последице)	Вероватноћа штете	Озбиљност последице	Оцена ризика

Б4 – Опис мера које се намеравају предузети у односу на постојање ризика

	Предлог мере	Утицај мере на ризик	Остатак ризика
Ризик	Напомена: Посебно навести друге акте, важеће или у припреми, којима су прописане мере.	(без ефеката, умањен ризик, уклоњен)	(поновна процена ризика, описно или бројчано)

Б5 – Мишљење лица за заштиту података о личности

1. Приказ мишљења лица за заштиту података о личности

2. Да ли је лице за заштиту података о личности предложило додатне ризике за права и слободе лице, као и мере у односу на њих?

(Уколико је одговор потврдан, описати појединачне ризике и мере и навести да ли су усвојене и како је поступљено по предлозима.)

Б6 – Мишљење лица на које се подаци односе, односно њихових представника

1. Приказ мишљења.

2. Да ли су предложени додатни ризици за права и слободе лице, као и мере у односу на њих?

(Уколико је одговор потврдан, описати појединачне ризике и мере и навести да ли су усвојене и како је поступљено по предлозима.)

Б7 - Мишљење Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности

Да ли је након извршене процене потребно тражити претходно мишљење Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности?

(У случају да је потребно тражити претходно мишљење Повереника, на основу члана 55 потребно је доставити целокупну документацију.)

Део В

Одлука по спроведеној процени утицаја на заштиту података о личности

Табеларни приказ улога лица у изради акта

	Датум	Име и презиме, функција	Потпис	Напомена
Предлог одлуке да се усвоји процена утицаја				
Одлука да се оцењени ризици прихвате				
Мишљење лица за заштиту података о личности (Унети одвојене редове уколико је тражено мишљење лица за заштиту података о личности различитих руковалаца)				

**Мишљење
лица на које се
односе подаци,
односно њиховог
представника
(Унети одвојене
редове уколико
је тражено
мишљење
различитих
група лица,
односно њихових
представника)**

Узимајући у обзир спроведену процену утицаја на заштиту података о личности, као и мишљења лица за заштиту података и лица на које се подаци односе односно њихових представника, имајући у виду пропратне акте који се односе на мере безбедности, донета је одлука да су разматране законске одредбе примерене.

Датум:

Функција (руководилац органа)

Име и презиме

Потпис

